

CURIOUS

DANSK CANADISK AMERIKANSK VENSKABSFORENING

MARTS 2023 / 01

Magasinet for rejseglyde!

Få inspiration til planlægningen af din rejse og læs om andres spændende oplevelser

CANUSA

Udgivet af:

Dansk Canadisk Amerikansk
Venskabsforening

Oplag:

300

Redaktionen

Anders Friis Knudsen (ansv.)
Torben S. Hvass

Formand:

Anton Petersen
Kåsvænget 31
Strib
5500 Middelfart
antonp@stribnet.dk
M: 5026 3793
T: 6440 2121

Næstformand:

Ole Poulsen
Langgade 21
Lund
8700 Horsens

Kasserer:

Svend Erik Rasmussen
Parkvej 71
5492 Vissenbjerg
M: 4035 0875

Sekretær:

Anders Friis Knudsen
Rugårdsvej 226 G
5210 Odense NV
post@canusa.dk
M: 4243 7347

Torben S. Hvass

Strandlystvej 25
5330 Munkebo
torbensh@gmail.dk

Kontakt:

post@canusa.dk
www.canusa.dk
www.facebook.com/
canusavenskabsforening

MobilePay

853140

Opsætning /Tryk:

Vissenbjerg Tryk
Deslers Grafisk Hus

De i artiklerne fremførte synspunkter er forfatternes og deles ikke nødvendigvis af udgiveren. Redaktionen forbeholder sig ret til at redigere og forkorte artikler og indlæg. Eftertryk af op til 50 % af teksten er vederlagsfrit, men i alle tilfælde skal det ske med tydelig kildeangivelse.

INDHOLD

- 1 FORSIDE:
MULTNOMAH FALLS
Foto: Pixabay
- 3 LEDER
Af Anton Petersen
- 4 PETER PLYS – KENDER I HISTORIEN?
Af Lene og Søren Svane Larsen
- 6 SICILIEN-CALIFORNIEN TUR/RETUR
Af Zita Jeppesen og Anders Friis Knudsen
- 8 LEGENDEN OM, FORSKNINGEN
I OG REJSEN TIL CHRIS MADSENS
LANGE DRAMATISKE LIV
Af Frans Ørsted Andersen
- 12 PRÆRIEDRØMME
Af Jakob Jakobsen
- 20 CANUSA KALENDEREN

VIDSTE DU AT...

Multnomah Falls ved Columbia River Gorge er nok det mest iøjnefaldende af de mange vandfald på strækningen mellem Astoria og The Dalles. Det er også det mest besøgte naturområde i hele "The Pacific Northwest". Mere end 2 mio. besøgende gør hvert år holdt ved vandfaldet, der siden bilens barndom har været et ofte besøgt udflugtsmål.

Kilde: Oregon Historical Society 1914-15

Så er vi i Canusa godt i gang med det nye år 2023.

Det første arrangement er gennemført med en rigtig fin deltagelse.

Mødet startede med en dejlig middag og efterfølgende foredrag ved Bjarne Løgstrup Pedersen. Han fortalte og viste billeder ud fra sine 8 ture til Alaska. En rigtig fin aften som alle 45 deltagere nød.

Det næste arrangement er generalforsamlingen lørdag den 25. marts kl. 12,00 i Strib Fritids- og aktivitetscenter. Mødet starter med frokost og kl. 13,00 generalforsamling. For de medlemmer som ønsker at deltage i frokosten kræves der tilmelding hertil. Efter generalforsamlingen vil der være kaffe og vi afslutter med et foredrag ved Anders Friis Knudsen.

Efter den 25 marts har vi de lyse dage hvor alle har travlt med haven og meget andet. Så indtil oktober har vi ingen arrangementer.

Af hensyn til vore nyhedsbreve vil vi gerne have jeres mailadresser ind i vort system. Så er nogen af jer som har mailadresser, og endnu ikke er registreret hos os, må i gerne meddele dem til CANUSAs sekretær på post@canusa.dk

Vi er stadig meget glade for vort blad "Curious", men for til staidighed at lave et godt blad, har redaktionen brug for artikler/rejsebeskrivelser fra jer medlemmer. Send os et tip, en skitse eller en færdig artikel på ovenstående mail, så vi igen i år kan fylde 4 blade med beretninger fra Canada/USA.

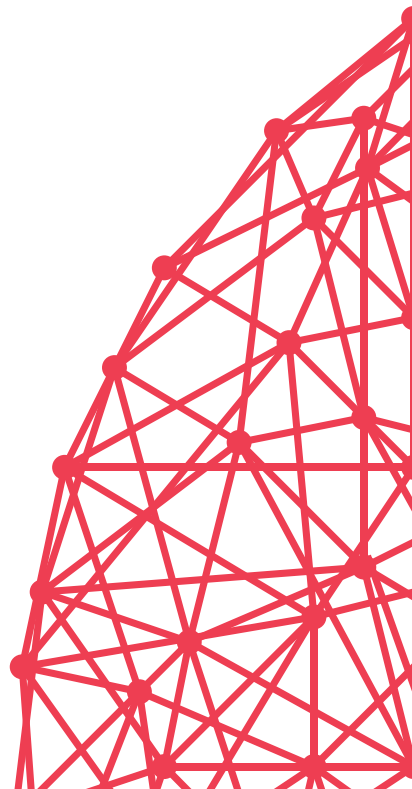
Med dette vil jeg gerne ønske alle vore medlemmer et godt forår.

Anton Petersen

Formand CANUSA

*Af Anton Petersen,
Formand CANUSA*

PETER PLYS – KENDER I HISTORIEN?

Tilbage i 2019, da vi kørte en tur omkring The Great Lakes, kom vi i Ontario pludselig forbi byen WHITE RIVER. Inde foran et stort truck stop stod der en kæmpe figur af Peter Plys – hvad var mon det for noget? Det skulle undersøges.

Det viser sig, at det er her, at historien om Peter Plys – Winnie the Pooh – udspringer.

En ung canadisk soldat, Harry Colbourn, dyrlæge i den canadiske hær, var på vej mod Quebec for sammen med andre canadiske tropper at blive sejlet til Europa for at deltage i 1. verdenskrig.

På rejsen mod Quebec gjorde toget et stop i en lille by White River i Ontario. På den lille station mødte Harry en lille bjørneunge, som han købte for at have selskab på rejsen. Bjørneungen blev døbt Winnie.

Da Harry Colbourn sluttede sig til sin deling blev Winnie hurtigt deres maskot. De canadiske soldater blev udskibet til England, hvor de skulle have deres træning inden de skulle til de europæiske slagmarker. Soldaterne blev hurtigt enige om, at det ikke var nogen god idé at medbringe en bjørneunge til de europæiske skyttegrave.

Den blev derfor sat i pleje i London Zoo. Winnie blev hurtigt et populært indslag i Zoo, både blandt børn og voksne. Den var så tam, så børnene kunne få en ridetur på den.

En af de gæster, der ofte besøgte Winnie, var drengen Christopher Robin, der kom sammen med sin far A.A. Milne. Drengen havde derhjemme en teddybjørn, som derefter blev opkaldt Winnie. En af Robins venner havde en svane med navnet Pooh. Her af kommer navnet Winnie the Pooh.

Grundlaget for et senere verdenskendt børneunivers med Peter Plys i centrum var nu skabt. Inspireret af sin søns teddybjørn udgav A.A. Milne i oktober 1926 den første bog om Peter Plys og hans venner.

Lidt om navnet Winnie. Winnie var en hanbjørn først navngivet Winnipeg Bear efter byen, som soldaten Harry Colbourn kom fra. Winnipeg Bear blev senere til kælenavnet Winnie.

Resten af Peter Plys historien kender vi jo alle efter utallige "godnat læsninger".

I White River er der hvert år en Winnie the Pooh Festival, der trækker mange mennesker til. Et lille museum er der også. Det var desværre lukket, da vi var der, men det skulle være ret fint.

Som en sjov ting kan nævnes, at Harry købte Winnie for 20\$ hvilket svarer til ca. 430\$ i dag.

SICILIEN – CALIFORNIEN TUR/RETUR

På det nordlige Sicilien – lidt nordvest for Palermo ligger den lille fiskerby Isola della Femmine. I slutningen af 1800-tallet og begyndelsen af 1900-tallet rejste mange fra disse fattige egne af Sicilien for at søge lykken i USA.

Traditionen fortæller, at når folk rejste fra en landsby, havde de fat i et stykke reb. De/ den der blev tilbage holdt fat i rebets ene ende, mens den der skulle rejse lod sine hænder løbe langs rebet, indtil de nådet rebets anden ende og gav slip. Gennem denne symbolske handling fik man sagt til hinanden, at afskeden var definitiv, og at man ikke skulle se sig tilbage.

Nogle af dem, der rejste fra Isola della Femmine, var familien di Maggio, der rejste til USA i 1898. Familiens yngste søn, Joe di Maggio blev født i 1914 i Martinez, CA og blev i 1930'erne og 1940'erne en af de helt store baseball stjerner.

Isola della Femmine har et lille Casa Museo Joe di Maggio for byens store søn, der en overgang var gift med Marilyn Monroe. Blandt museets genstande er en kopi af Marilyn Monroes brudekjole og en kopi af Joe di Maggios spillertrøje fra sæsonen i 1939 – 100-året for organiseret professionel baseball.

Museet er sådan set hurtigt overstået. Der er et enkelt rum med plancher, billeder og effekter, der fortæller historien om di Maggio familiens udvandring til USA frem til Joe di Maggios senere år. En stor del af udstillingen er naturligvis viet til hans succes som baseball spiller i et par årtier, hvor holdet New York Yankee's dominerede Major League Baseball.

Udstillingen berører også den tragiske kendsgerning, at di Maggio familien fik konfiskeret deres ejendom på den amerikanske vestkyst under 2. Verdenskrig på grund af deres italienske arv – også selvom familien havde boet i USA siden 1898 og havde været blandt pionererne i Pittsburg, CA.

Forbindelsen mellem Isola della Femmine og Pittsburg holdes i hævd. Agata Sandrone, der er formand for venskabsforeningen BCSicilia Isola della Femmine, viste os rundt og guidede os siden rundt i byen, inden vi endte på Bar Maxim, hvor vi fik vores frokost.

LEGENDEN OM, FORSKNINGEN I OG REJSEN TIL CHRIS MADSENS LANGE DRAMATISKE LIV

– EN OVERSET, USÆDVANLIG OG OMDISKUTERET DANSK-AMERIKANER (1851-1944)

Masser af kilder og dokumenter men lige så mange spørgsmål. Chris Madsens 93 år lange liv i Danmark og USA er fyldt med drama, eventyr, overraskelser men også med gåder og mysterium. Et dansk-amerikansk forskningsprojekt med base på Aarhus Universitet prøver at udrede og svare på de mange spørgsmål. På temarejsen, 'danskerne på prærien' 29.8.-9.9.23 med Erik Nørkjær og Frans Ørsted Andersen som rejseledere (Gislev rejser er teknisk arrangør) skal vi se og besøge nogle af de steder og områder, hvor Chris Madsen opholdt sig i sine 67 år i USA.

Den 25. februar 1851 blev der født en usædvanlig dansker ved navn Christen (Christi-an?) Madsen (CM) i fattige kår ude i det danske bondeland. Han udvandrede til Amerika knap 25 år senere, nemlig 26.12.1875 og ankom til New York 17.1.1876. Det står fast – de datoer bekræfter "alle", herunder CM selv. Men hvor i Danmark har han egentlig rod?

Det er let at finde et kirkebogsopslag fra 25.2.1851 med en Christen Madsen fra Ørsted sogn på Vestfyn. Det opslag passer fint, både med navn og dato, ja også med navne og status for forældrene (Mads og Maren) og de fire søskende (Kirsten, Karen, Niels og Jørgen), sådan som CM selv angiver. Forældrene var daglejere og fødehjemmet fungerede også som posthus. Der er 'alle' enige. Så vidt så godt.

Problemet er bare, at CM selv hævder i sine tre selvbiografier (1921, 1935 og 1942) at barndommens egn var Sønderjylland, nærmere bestemt Jaruplund sogn (Jarplund på tysk), i den dengang danske by, Flensborg.

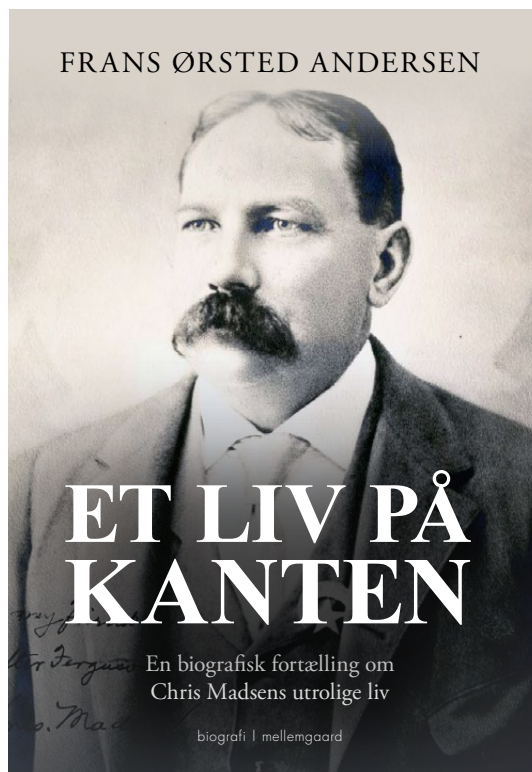
Ingen har dog indtil nu kunnet lokalisere, at der skulle have levet en Christen eller Christian Madsen på Flensborg egnen de år, men det ligger fast, at familien fra Ørsted havde forbindelser til Sønderjylland – den ene bror slog sig efter krigen 1864 ned i landsdelen, der nu var blevet tysk. Dialektanalyser af et langt radiointerview med Chris Madsen (CM) fra 1937 viser ingen spor af hverken vestfynsk eller sønderjysk dialekt hos CM. Noget tyder således på, at CM i sine 25 år i Danmark kom meget rundt i landet og måske også i flere år har opholdt sig i hovedstadsområdet.

Udvandring i december 1875

Der er netop en del enighed i mange forskellige kilder, herunder også flere forfattet af Christen (eller Christian) Madsen selv, at CM omkring 20 års alderen (plus eller minus et par år) tog til København, og at han 5-6 år

senere, nemlig i december 1875 udvandrede til USA. Men hvad lavede han i mellemtiden?

Selv siger han, at han gjorde tjeneste i det danske militær, blev befalingsmand og en periode meldte sig som frivillig på fransk side under den fransk-tyske krig 1870-71 (lige som Kaptajn Dinesen, Karen Blixens far). Andre kilder peger på et utal af forskellige beskæftigelser i perioden. Efter ankomsten til USA i 1876 var Chris Madsen først kavalerist i 15 år. Her deltog han i adskillige krige mod indianerne, eller som det er mere korrekt at sige, Amerikas oprindelige folk, herunder det berømte felttog mod Sioux og Cheyenne stammerne i 1876-77. Den kampagne er kendt fra klassiske film som fx "Little Big Man" med Dustin Hoffmann og "Danser med ulve" med Kevin Costner. Det var i det felttog at general Custer og en stor del af hans styrke omkom i slaget ved Little Big Horn den 25.6.1876. Chris Madsen var tæt på det slag, men heldigvis for ham var han ikke med i de

enheder, der kæmpede den dag (så var hans liv nemlig sluttet brat).

Indianernes sag og kampen for naturfredning

Chris Madsen var med i flere andre slag under det store felttog på prærien i sommeren 1876 – og andre tilsvarende felttog i årene derefter. CM var fx i forreste linje i det voldsomme slag med Sioux stammen om Slim Buttes i South Dakota den 9.9.1876.

I de efterfølgende træfninger, der fandt sted tæt på Black Hills, et naturskønt bjergområde, som vi skal besøge på rejsen, var Chris Madsen, meget tæt på at blive dræbt i et bagholdsangreb. I en sådan træfning den 12.9. blev Chris Madsens bedste ven, menig Cyrus Milner, dræbt. Og CM var tæt på blodudgydelser igen i den frygtelige "Cheyenne outbreak" krig i 1878, hvor epicenteret var Fort Robinson i Nebraska, som vi skal se. Også Fort Laramie, hvor, CM havde base i lange perioder, kommer vi til.

Chris blev ven med en anden, mere berømt wild west helt, nemlig William Cody, bedre kendt som 'Buffalo Bill'. Vi skal besøge steder, hvor Buffalo Bill boede, og hvor der er udstillinger om ham. Også danske højskoler, kirker og forsamlingshuse i området skal vi se, ligesom vi skal bo et par dage i og opleve centeret for 'Danmark på prærien' nemlig Elk Horn i Iowa.

Men CM's liv i USA var meget mere end 'krudt og kulgrø' og 'cowboys og indianere'. Chris gjorde sig også bemærket på mere "moderne" områder. CM var politisk aktiv og fik tidligt sympati for Amerikas oprindelige folk og fik på trods af krigen mange indianske venner. Han arbejdede for at fremme deres sag. Og så havde Chris Madsen en aktie i oprettelsen af de første nationalparker på prærien. I 1883 havde Chris Madsen således en ledende rolle i præsidet Arthurs ekspedition til Yellowstone, og var dermed med til at sikre fredningen af både landskab og dyreliv i dette unikke naturområde.

Op- og nedture

Mest berømt blev Chris som US Marshal cirka 1892-1915. Her var han med til at få

Danskerne på prærien
- en kulturrejse i dansk-amerikanernes fodspor
7. september - 20. september 2022

Kom med på en anderledes "højskolerejse", der byder på historisk og kulturelt indhold, storslået natur samt ægte wild-west-stemning. Oplev personlige møder med de hjertelige dansk-amerikanere og nyd den eneste natur i hjertet af USA.

Vi rejser i de danske udvandreres fodspor og følger deres nye liv i "Guds eget land". En fortælling om udlængsel, virketrang og hjemvæ. Og om nybyggernes livtag med en både storslået og til tider genstridig natur. Det gennemgående tema bliver den danske masseudvandring fra 1860 til 1910 – med et særligt blik på den færdige dansk-amerikaner Chris Madsens eventyrlige liv.

Der bliver en særlig sætning på den færdige dansk-amerikaner Chris Madsen (1845-1924). Han rejste til det første år i Danmark, men på søds af mange krigs og problemer endte han med at blive amerikaner i USA. Han deltog i de store indianerkrige på prærien og tog senere som US-marshal livtag med de berøgtede Dalton- og Doolittle-banden.

Materi af Edvard Petersen, 1890. Nu på Arros Kunstmuseum.

Historien om "Det vilde vesten" indgår som en selvstændig del i en udstilling Fort Laramie og byen Cody, som byder på et enormt museumsmiljø, der fortæller fortællingen om Det vilde Vesten. Vi oplever også de charmerende cowboybyer Fort City og Keyhole og prøver en historisk rejse med vespersangene "1880 Trail".

Hinduerne vender der eksotiske naturbilleder. Vi rejser over den storslåede prærie, som består af et højt hårde vind og dramatiske historiske baggrundsbilleder. Her finder I gennem de spektakulære Black Hills, hvor der bliver holdt ved Mount Rushmore med de enorme, tavle store, ansigter og Crazy Horse Nationalpark.

Som afslutning på rejsen udforsker vi den imponerende, som er på prærien med St. Ignace Nationalpark, verdens største nationalpark, verdens største bjerg, bjørn, elg, ulve og meget mere. Den bjergagtige natur byder også på store præriebjerge "Old Faithful".

Sammen med udsættede historiebilleder bliver der tale om et 14-dages krydstogt i "Danmarkshistorien på udstillingen" i USA's historiske rolle som indvandrersland.

Iowa's bakkede landskaber og frugtbare jord mindede om danske udstyrtre og hjemlandet.

dag:
7. september: Billund Lufthavn – Ankomst til Minneapolis. Her bliver ventet på os. Træfning om turen i Ni på Dannebrog Folk School – Velkomstmiddag.
8. september: St. Paul
9. september: Fort Park School og Granddads Luthersan Church. I St. Paul er der en stor gruppe af indbyggere, som er danske. I 1885 som en organiseret dansk gruppe byggede kirke og hjulpede efter dansk og engelsk forældre. På højlandet holdes stadig kirke.

Dannebrog High School i Tyler, Minnesota.

"Hjemme" med fremtændte fyrdagsgæster. Faldende og alt, hvad der forbindes med dansk hylkøle. Kirken er opført som en kopi af Valdemarsklosteret. Vi er en udstilling med danske træter og har frokost nær busten spjød med kaviar mod lovligt og eftermiddag indtager vi os på historisk Thiel og i Sunset Elk Horn. Her skal vi to tre nætter!

Vi skal spise grønt middag med de lokale fra Elk Horn.

skovlen under vestens organiserede bandekriminalitet, bl.a. de berygtede Dalton- og Doolin bander. Som ældre gik han ind i den nye blomstrende filmindustri og skabte sit eget filmselskab, der selvfølgelig producerede de westerns. Der var aldrig stille i hans liv. Også pandemier ramte ham hårdt. I København (ca. 1869) blev han hospitalsindlagt med noget, der kunne have været en slags tidlig coronavirus. Det tog ham meget lang tid at komme sig, og hospitalsopholdet satte ham ind i dyb gæld. Der var ingen velfærdsstat dengang. Hans elskede unge amerikanske hustru, Maggie Madison, døde 1898 af influenza, og efterlod Chris Madsen som enkemand alene med to helt små børn. Selv var han tæt på at dø af malaria året efter og røg så ud i en slags depression. Alt det er veldokumenteret. Men efter nedtur kom op-tur – og så tilbage på de afgrundens rand igen. Sådan var hans lange liv.

Mit eget arbejde med Chris(ten) Madsen

Mit eget arbejde med Chris Madsen blev indledt i perioden 2016-2019, hvor jeg var med i et kulturstyrelsesprojekt, som bl.a. med-

førte, at jeg skrev og udgav en biografi om Chris Madsen: "Et liv på kanten. En biografisk fortælling om Chris Madsens dramatiske liv" (2018). Den bog er primært baseret på en række andre centrale værker. Imidlertid er der siden 2018, dukket en masse nyt materiale om Chris Madsen op, både i Danmark og USA. Sammen med danske og amerikanske kolleger, arbejder jeg nu på at få skrevet endnu en biografi om CM, denne gang mere videnskabeligt med direkte brug af de mange både nye og gamle kilder i ind- og udland. Hver en sten skal vendes, så vi forventer ikke at være færdige før 2024-25, hvor bogen udkommer på Aarhus Universitetsforlag, samtidigt i Danmark og USA.

Angående rejsen: henvendelse til rejseleder, Erik Nørkjær: enorkjær@gmail.com

Litteratur: Andersen, F.Ø. (2018). Et liv på kanten. En biografisk fortælling om Chris Madsens utrolige liv. Forlaget Mellempaar.d

Ved møllen ser vi et "Viking Hjem" og miniaturskulpturen "The Viking Star Chapter". Herfra blev det i 1840'erne bygget ind på "The Danish Genealogy Center", vi får en indføring i hvordan det arbejdes med at rekonstruere de danske indvandreres familier og emigrationen. Herfra blev det i 1900'erne bygget ind på "The Danish Genealogy Center", vi får en indføring i hvordan det arbejdes med at rekonstruere de danske indvandreres familier og emigrationen. Herfra blev det i 1900'erne bygget ind på "The Danish Genealogy Center", vi får en indføring i hvordan det arbejdes med at rekonstruere de danske indvandreres familier og emigrationen.

Bedroom's House i Ek Horn. Herfra blev det i 1840'erne bygget ind på "The Danish Genealogy Center", vi får en indføring i hvordan det arbejdes med at rekonstruere de danske indvandreres familier og emigrationen.

Den 10. september. Herfra blev det i 1840'erne bygget ind på "The Danish Genealogy Center", vi får en indføring i hvordan det arbejdes med at rekonstruere de danske indvandreres familier og emigrationen.

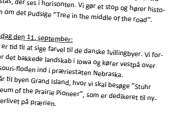
Museum of Danish America i Ek Horn.

Blåst mønstret smykke er Victor Georges farve. Fugl udstillet. Herfra blev det i 1840'erne bygget ind på "The Danish Genealogy Center", vi får en indføring i hvordan det arbejdes med at rekonstruere de danske indvandreres familier og emigrationen.

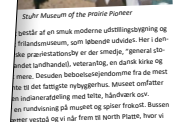
Statue Museum of the Prairie Pioneer. Herfra blev det i 1840'erne bygget ind på "The Danish Genealogy Center", vi får en indføring i hvordan det arbejdes med at rekonstruere de danske indvandreres familier og emigrationen.

Den 11. september. Herfra blev det i 1840'erne bygget ind på "The Danish Genealogy Center", vi får en indføring i hvordan det arbejdes med at rekonstruere de danske indvandreres familier og emigrationen.

Statue Museum of the Prairie Pioneer.

Den 11. september. Herfra blev det i 1840'erne bygget ind på "The Danish Genealogy Center", vi får en indføring i hvordan det arbejdes med at rekonstruere de danske indvandreres familier og emigrationen.

Statue Museum of the Prairie Pioneer. Herfra blev det i 1840'erne bygget ind på "The Danish Genealogy Center", vi får en indføring i hvordan det arbejdes med at rekonstruere de danske indvandreres familier og emigrationen.

Den 11. september. Herfra blev det i 1840'erne bygget ind på "The Danish Genealogy Center", vi får en indføring i hvordan det arbejdes med at rekonstruere de danske indvandreres familier og emigrationen.

Statue Museum of the Prairie Pioneer.

Den 11. september. Herfra blev det i 1840'erne bygget ind på "The Danish Genealogy Center", vi får en indføring i hvordan det arbejdes med at rekonstruere de danske indvandreres familier og emigrationen.

Statue Museum of the Prairie Pioneer. Herfra blev det i 1840'erne bygget ind på "The Danish Genealogy Center", vi får en indføring i hvordan det arbejdes med at rekonstruere de danske indvandreres familier og emigrationen.

Den 11. september. Herfra blev det i 1840'erne bygget ind på "The Danish Genealogy Center", vi får en indføring i hvordan det arbejdes med at rekonstruere de danske indvandreres familier og emigrationen.

Statue Museum of the Prairie Pioneer.

Den 11. september. Herfra blev det i 1840'erne bygget ind på "The Danish Genealogy Center", vi får en indføring i hvordan det arbejdes med at rekonstruere de danske indvandreres familier og emigrationen.

Statue Museum of the Prairie Pioneer. Herfra blev det i 1840'erne bygget ind på "The Danish Genealogy Center", vi får en indføring i hvordan det arbejdes med at rekonstruere de danske indvandreres familier og emigrationen.

Den 11. september. Herfra blev det i 1840'erne bygget ind på "The Danish Genealogy Center", vi får en indføring i hvordan det arbejdes med at rekonstruere de danske indvandreres familier og emigrationen.

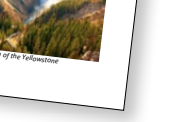
Statue Museum of the Prairie Pioneer.

Den 11. september. Herfra blev det i 1840'erne bygget ind på "The Danish Genealogy Center", vi får en indføring i hvordan det arbejdes med at rekonstruere de danske indvandreres familier og emigrationen.

Statue Museum of the Prairie Pioneer. Herfra blev det i 1840'erne bygget ind på "The Danish Genealogy Center", vi får en indføring i hvordan det arbejdes med at rekonstruere de danske indvandreres familier og emigrationen.

Den 11. september. Herfra blev det i 1840'erne bygget ind på "The Danish Genealogy Center", vi får en indføring i hvordan det arbejdes med at rekonstruere de danske indvandreres familier og emigrationen.

Statue Museum of the Prairie Pioneer.

PRÆRIE DRØMME

*Anna og Johannes bliver
gift i Volin, Syd Dakota
den 14. marts 1906.*

Min oldemor Anna Kristine Poulsen Vad og oldefar Johannes Christensen udvandrede fra Ansager i det sydlige Jylland til USA i 1905.

De befandt sig ombord på skibet RMS Coronica, hvis jomfrurejse fra Liverpool varede 10 dage. Anna og Johannes var begge født den 3. marts og kunne fejre fælles fødselsdag ombord.

Skibet nåede Ellis Island i New York den 6. marts 1905.

Det fremgår af passagerlisten, udarbejdet efter parrets ankomst til New York, at Johannes ankom med 200 dollars i kontanter, hvilket var et stort beløb i forhold til de andre passagerer, og at målet for deres rejse var Johannes' storebror Jens' gård i Volin, Syd Dakota.

Johannes havde på dette tidspunkt tre ældre brødre i USA. Storebror Jens ankom som den første i 1890. Christen og Hans Christian kom i henholdsvis 1896 og 1892, og nu var det lillebror Johannes' tur.

Anna og Johannes blev gift i Volin, Syd Dakota den 14. marts 1906.

Kærlighedsflugt

Det fremgår af folketællingen i 1906, at Annas og Johannes' familier boede i en afstand på få hundrede meter fra hinanden i datidens Ansager. Anna og Johannes har altså nemt kunnet træffe hinanden.

Men hvorfor rejste de som ugifte?

Var de måske stukket af sammen til USA for at blive gift?

Hvis det var tilfældet, kan det skyldes sociale forskelle. Johannes var ifølge folketællingen en simpel arbejdsmand. Han var født og opvokset på et undseeligt husmandssted. Anna var ud af en finere og vigtigere familie. Hendes far var købmand, og hendes faster havde giftet sig ind i egnens allerstørste gård Mølbygård.

Hertil kom religiøse skillelinjer i kølvandet på den "store vækkelse," der havde fundet sted i kirkens ungdomsforening, på Ansager skole fastelavnsmandag aften 1888.

Denne "vækkelse" blandt egnens unge og ældre var så omfattende, fortæller daværende præst i Ansager Mads Christian Madsen, at den lille kirke i Ansager i forbindelse med kirkens udvidelse i 1889 fik sine ruder slået ind af de sognebørn, der ikke var blevet plads til i kirken.

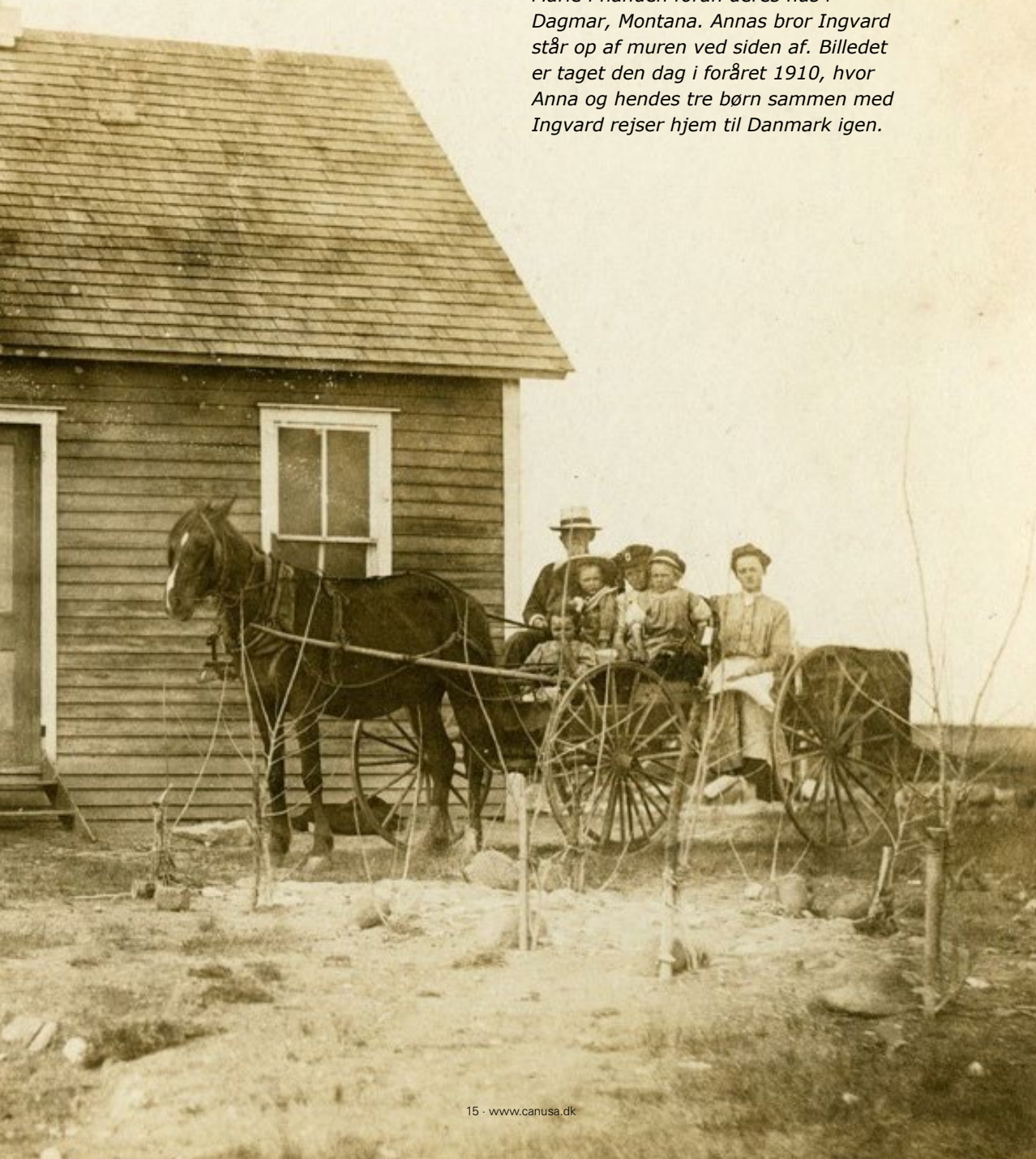

RMS Caronia (1905) var et passagerskib fra Cunard Line fra 1905-1932.

Hun tjente som bevæbnet handelskrydser og troppeskib under Første Verdenskrig.

Anna med sin ældste datter Johanne Marie i hånden foran deres hus i Dagmar, Montana. Annas bror Ingvar står op af muren ved siden af. Billedet er taget den dag i foråret 1910, hvor Anna og hendes tre børn sammen med Ingvar rejser hjem til Danmark igen.

Det lille landsbysamfunds ungdomsforening var på dette tidspunkt den største i Danmark. Johannes var ikke en del af disse, indremissionske vakte, og det kan godt have givet komplikationer i forhold til Annas familie. Annas faster på Mølbygård havde nemlig spillet en hovedrolle i vækkelsen. Det skete, da hun overtalte sin mand, Jens Bertelsen, til at deltage i et vækkelsesmøde, hvor han blev omvendt. Herefter åbnede de i fællesskab Mølbygård for tidens omrejsende missionærer fra det i 1861 nystiftede Indre Mission.

Således blev Mølbygård arnestedet for egnens indremissionske vækkelse.

Efter Jens Bertelsens død i 1895 havde Marens søn og enearving til Mølbygård Jens Mølby ikke nemt ved at finde en ægtefælle. Først i 1912 lykkedes det for den på dette tidspunkt 39-årige Jens Mølby at blive gift med Annas lillesøster Karen Marie.

Måske var det Karen Maries storesøster Anna, der havde været Jens Mølby's førstevalg tilbage i 1905, da hun satte kurs imod USA sammen med den meget fattigere og i religiøs forstand slappere Johannes?

Selvejerdømme

I Syd Dakota var Anna blevet gravid med parrets første barn i efteråret 1906, da de faldt over en annonce i den dansksprogede, grundtvigske avis Dannevirke. Den var skrevet af Emil Ferdinand Madsen, tidligere lærer på den danske højskole i Ashland, Michigan og pt. gartner i Clinton, Iowa.

Emil Ferdinand Madsen havde i årevis skrevet til og om danske udvandrere, som "kæmper for alt, hvad vi som danske har lært at elske som ædelt og godt".

Hvad denne kamp bestod i, havde Madsen bl.a. beskrevet i en roman ved navn "Fra De Stille Skove," der var blevet udgivet i 1896. Romanen handlede om en dansk nybygger-

familie af grundtvigsk sindelag, der med helten Thorvald i spidsen lykkedes at overvinde et lokalsamfunds indremissionske præst og passive menighedsrådsmedlemmer.

Ligesom i Danmark foregik der på dette tidspunkt en heftig rivalisering indenfor kirken i mellem tilhængere af henholdsvis indremissionsk og grundtvigsk teologi. Emil Ferdinand Madsen var om nogen på den grundtvigske side af denne debat.

Nu, her i efteråret 1906, havde han så indrykket en annonce i Dannevirke. Han bebudede på side 5, den 19. september 1906, at han agtede at rejse ud og se nærmere på jordforholdene i Nord Dakota med henblik på at grundlægge en koloni for danskere:

”Jeg har besluttet mig for at tage en tur derud i oktober, ikke for selv at tage jord, men for at gøre mig bekendt med nybyggerlivet og naturforholdene på disse egne, hvor så store flokke af vore landsmænd har bosat sig i de sidste år. Hvis der er andre danske udflyttere, som har besluttet sig for at gå ud og tage sig et hjemsted, da kunne vi jo lige så godt gøre hinanden følgeskab, så vi kunne komme til at bo så nær sammen, som nu forholdene muliggør.

Det krævede mod at opsigte sit arbejde og sælge alt, hvad man ejede af unødvendige ting, for med tog og hestevogn at flytte ud på den uopdyrkede prærie, hvor der hverken fandtes læge, skole, kirke, brønd, købmand eller noget som helst andet ud over efterladte indianerpilespidser blandt bøffel-kranier i det høje græs.

Når nogle valgte at gøre det aligevel, deriblandt Anna og Johannes, var det pga. den helt unikke mulighed for at få gratis jord, som den amerikanske regering, anført af præsident Abraham Lincoln, introducerede i 1862 i form af de såkaldte "homestead-love".

Disse love, der er blevet betegnet som nogle af de vigtigste i USAs historie, flyttede godt 109 millioner hektar regeringsjord, eller omkring 10 procent af landets samlede areal, over på private hænder fra 1862 til 1934 næsten helt uden omkostninger for de nye jordejere. Den, som ønskede et jordstykke på omkring 65 hektarer (160 acres), skulle være fyldt 21, bo på og dyrke jorden i fem år, hvorefter der blev udstedt et skøde på jorden.

Det var et så godt tilbud til landets jordløse landbrugere, fattige lønarbejdere i byerne, ugifte kvinder og frigivne slaver samt ikke mindst europæiske immigranter, der i rekordåret 1907 talte ikke færre end 1.285.349 personer, at de sidste rester af uopdyrket jord i USA relativt hurtigt kom under plov fra 1862 og frem, herunder i efteråret 1906 også det nordøstlige Montana.

Der var andre danske kolonier i USA på dette tidspunkt. Tyler i Minnesota og Davenport i Texas var efter forhandlinger med de jernbaneselskaber, som ejede jorden, blevet købt og grundlagt i henholdsvis 1886 og 1894. Når Dagmar i Montana omtales som den første danske frilandskoloni, er det fordi, at den som den første tog udgangspunkt i homestead-lovene og altså er blevet bygget på gratis jord, såkaldt friland.

Dagmar

Anna og Johannes var blevet fristet af Emil Ferdinand Madsens annonce. Således kunne Johannes og fem andre danske mænd i Dannevirke den 17. oktober 1906 skrive under på, at det var sandt, hvad Emil Ferdinand Madsen fortalte Dannevirkes læsere om turen:

”Jeg selv blev tilbage for med kikkerten at studere landskabet og så mod syd toppen af et lille bjerg, der ligger godt 30 kilometer syd for Missouri-floden. Jeg befandt mig mere end 65 kilometer nord for floden, så jeg

havde altså den vældige udsigt af over 100 kilometer. Mod vest så jeg en mindre flod og bag denne et indianerreservat, mod øst et væld af små udflytterhytter på højdedraget langs grænsen til Nord Dakota. Mod nord så jeg den store, åbne slette, der løber hele vejen op til Canadas grænse, med plads til i tusindvis af lystige danske hjem.

Hvis vi vil!

Da lagde jeg mig ned i græsset og bad en stille bøn, og da kan det ellers nok være, at udsigten blev endnu bedre, for jeg så kirker, skoler, højskoler og forsamlingshuse stige op af jorden med folk og slægter vandrende i mellem dem. Det samme syn har mine gode, danske kammerater set på turen, så det blev til både lystige og også meget alvorstunge dage for os.

Man havde betroet mig at give kolonien et navn, men hvad skulle jeg kalde den? Jo, det kom helt af sig selv, da jeg nu lå der og spejdede ud over den gyldne slette. På himlens dybe blå svømmede små, hvide skyer, hvis skarpe skygger sejlede som skibe henover sletten, et syn, jeg huskede hjemme fra Danmark. Åh, du fagre slette! udbrød jeg. Fager som den lyse dag! ”Dagmar”, skal du hedde!

Således er der nu ingen tid til at spille, afslutter en begejstret Madsen sin beretning:

”Derude i Montana ligger altså denne dejlige slette og venter. Nej, desværre, ingen må tro, at den bare ligger og venter, for folk fra andre nationer kan jo også se den.

Indvandrerstrømmen vælter ind over den, så det er enestående.

Hvis I danskere, som er fattige, men med danskeres store trang til landlivet, hvis I vil eje omkring 65 hektarer land-

brugsjord og bo i en samling, der, hvor vi er begyndt, og hvor to jernbaner er afstukne tværs over landet, må I altså ikke betænke jer. I skal heller ikke skrive til mig og spille tiden med forhandling. I skal simpelthen bare skynde jer at stikke 60-70 dollars i lommen, tage hen på nærmeste station og så afsted.

Første dødsfald

Desværre for Madsen og hans seks følgesvende faldt projektet sammen med en af de værste vintre nogen sinde i denne del af USA. Det vanskeliggjorde mobiliseringen til projektet blandt Dannevirkes læsere, og det forsinkede dem, som i løbet af efteråret 1906 faktisk meldte sig under Madsens faner.

Gruppen sad fast i Culbertson syd for Dagmar, jf. denne statusrapport fra Madsen i Dannevirke den 17. april 1907:

” For at få husly fik vi lov til at bruge byens kirke. Vi køber kaffe, sukker og mælk i fællesskab og holder hus på den måde. Vi øver os i kogekunsten, og flere er nået dertil, at de kan stege æg, flæsk og andre ting. Vi reder op på gulvet og sover side om side, og vi er i tidens løb blevet rystet godt sammen. Næsten hver aften har vi underholdning eller forhandlingsmøder. Der er meget at ordne, og tiden er gået fornøjeligt. Hver lørdag indstilles tobaksrygningen i kirken, og den skures, skrubbes og støves af til om søndagen, og ingen må gå ind med støvler på. Vi har fået meget ros af menigheden for vores renlighed.

Anna og Johannes befandt sig stadig i Syd Dakota den 17. februar 1907, for på denne dag blev parrets første barn Johanne Marie døbt i Irene, Yankton.

Anna fødte parrets andet barn Ewald i Dagmar den 24. april 1908.

I sommeren 1909 var Anna højgravid med parrets tredje barn, da nu Johannes pludselig blev syg.

Ifølge bogen Sheridan's Daybreak ender Johannes' sygdomsforløb fatalt:

” Selvom kirkegårdsspørgsmålet havde været oppe at vende, var der endnu ikke blevet gjort noget ved sagen. Det skete først den 21. august 1909 i forbindelse med det første dødsfald. På denne dag begravede man den 32-årige Johannes Christensen, der havde været med i den oprindelige gruppe, som ankom til Dagmar sammen med Emil Ferdinand Madsen.

Radiotavshed

Det går igen i de indlæg, som kolonisterne udgav i Dannevirke nærmest fast hver anden uge, når avisen udkom, at det var vigtigt for dem at viderebringe positive nyheder, hvorved koloniens tiltrækningskraft på præst, læge, lærere osv. blev styrket, og når det engang i mellem ikke kunne være anderledes, kunne man tydeligt se, hvordan disse nyheder havde fået et positivt "spin", som vi ville kalde det i dag, jf. f.eks. denne beretning fra den 5. juni 1907 oven på en skæbnesvanger præriebrand:

” Man kan ikke se noget spor efter branden, når man kigger ud over den store slette nu. Prærie-blomsterne skyder op, hvor branden sved deres fine hoveder af. Desuden har det regnet flere gange siden, en enkelt gang i hele to døgn i træk. Når vi kigger på mændene, imens de pløjer og arbejder med jorden, eller når vi taler med dem om jorden, ser vi et veltilfreds smil brede sig på deres ansigter. Det lyder fra dem således: Ja, her er guld under muld, velsign det Gud!

Johannes' alt for tidlige død fra højgravid hustru og børn på 1 og 2 år virker til at have sendt chokbølger igennem kolonien. For før-

ste gang er de tavse. Der blev intet skrevet om hans død i Dannevirke.

Hjemvendt

I Danmark modtog Annas forældre i efteråret 1909 et brev, hvori der står, Anna er i vanskeligheder, så de sendte Annas 16-årige lillebror Ingvard til USA for at hjælpe sin søster. Ingvard fortæller i et langt senere interview om denne rejse:

”Jeg var den, der bedst kunne tage derover, men forinden måtte jeg love min far, at såfremt min søster ønskede at komme hjem, skulle jeg rejse hjem med hende igen, og da hun så yderligere blev syg, besluttede hun at sælge farmen – så den 20. maj 1910 kom jeg som 17-årig hjem fra min tur til Amerika.

Ingvard, Anna og hendes tre børn flyttede tilbage til egnen omkring Ansager, hvor Anna i første omgang hjalp sin lillesøster Karen Marie i hendes butik i Skovlund. Så åbnede hun sin egen mode-, broderi- og hatteforretning i Ølgod. Hendes arbejdsliv sluttede som bestyrerinde af De Gamles Hjem i Horne.

Anna forblev enke resten af sit liv.

Hun tilbragte sin sidste tid på alderdomshjemmet i Skovlund.

Anna døde på Varde Sygehus og blev begravet på Skovlund kirkegård den 19. september 1955

Nathanael lutherske kirke i Reserve, Montana nær kolonien Dagmar.

Foto: Shutterstock.

CANUSA KALENDEREN

ÅRSMØDE MED GENERALFORSAMLING OG FOREDRAG

📅 **Lørdag den 25. marts 2023 kl. 12.00-16.00**

📍 **Strib Fritids- og Aktivitetscenter, Ny Billeshavevej 1-3, 5500 Middelfart**

📧 **Tilmelding på mail til post@canusa.dk tlf./SMS: 4243 7347 (senest 20. marts 2023)**

Kl. 12.00 Frokost

Kl. 14.00-14.30 Kaffe

Kl. 13.00 Generalforsamling iflg. vedtægterne:

Kl. 14.30-15.30 Foredrag

1. Valg af dirigent
2. Valg af stemmetællere
3. Bestyrelsens beretning
4. Regnskab
5. Budget, herunder fastsættelse af kontingent
6. Valg af bestyrelsesmedlemmer og suppleant
På valg er bestyrelsesmedlemmerne Anton Petersen og Torben Hvass samt suppleant Søren Svane Larsen
7. Valg af revisor og suppleant
8. Indkomne forslag
9. Eventuelt

Den skæve bold – næsten 49 år med amerikansk fodbold v. CANUSAs sekretær Anders Friis Knudsen

Hvert medlem/husstand der ikke er i kontingentrestance, er berettiget til at deltage i generalforsamlingen og kan der afgive én stemme.

MAD & FILM I AARUP BIO

📅 **Fredag den 6. oktober 2023 kl. 18.30**

📍 **Aarup Bio, Bredgade 75, 5560 Aarup**

Nærmere i næste nummer af Curious.

